VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Tuki Ukrainalle: lainayhteistyömekanismi ja EU:n makrotaloudellinen rahoitusapu

MINNA AALTONEN, FINANSSINEUVOS
VALTIOVARAINVALIOKUNTA
4.10.2024

KOM ehdotus lainayhteistyömekanismiksi ja makrorahoitusavun myöntämiseksi Ukrainalle

- Komissio antoi 20.9.2024 asetusehdotuksen enintään € 45 miljardin lainayhteistyömekanismin perustamisesta Ukrainan tukemiseksi.
- Mekanismin kautta EU:n ja G7-maiden Ukrainalle antamia lainoja maksettaisiin takaisin Venäjän keskuspankin pysäytetyistä varoista kerääntyvillä tuotoilla.
- Samalla komissio ehdotti enintään € 35 mrd. lainamuotoisen makrotaloudellisen rahoitusavun myöntämistä Ukrainalle. Apu muodostaisi EU:n osuuden lainayhteistyömekanismista.
- Ehdotukseen liittyy olennaisesti EU:n ulkoasiainedustajan ja komission antamat ehdotukset Ukrainan tilannetta epävakauttavien Venäjän toimien johdosta annettujen rajoittavien toimenpiteiden muuttamisesta ja pysäytettyjen varojen ylimääräisten tuottojen käyttämisestä Ukrainalle myönnettävän lainaohjelman rahoittamiseksi.
- Em. ehdotuksista informoidaan eduskuntaa erillisellä UTP-kirjeellä.

Ehdotuksen tausta

- Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja Ukrainan viimeisimmän arvion mukaan Ukrainan vuoden 2025 rahoitustarpeet ovat kasvaneet USD 12 mrd:lla ja ovat yhteensä nyt noin USD 38 mrd.
- Aiempi arvio perustui oletukseen siitä, että sota päättyisi vuoden 2024 lopussa.
- G7-maiden johtajat antoivat 15.6.2024 sitoumukset Ukrainan tukemiseksi myös jatkossa ja Eurooppa-neuvosto kehotti 27.6.2024 komissiota, ulkoasiainedustajaa ja neuvostoa edistämään toimia, joiden avulla voidaan tarjota lisärahoitusta Ukrainalle vuoden loppuun mennessä. Tavoite on USD 50 mrd. eli noin 45 mrd. euroa.
- Rahoitus myönnettäisiin lainoina, joita hoidetaan ja maksetaan takaisin Venäjän keskuspankin pysäytetyistä varoista saatavilla tuotoilla. EU-lainsäädännön mukaan Venäjän keskuspankin varojen olisi pysyttävä pysäytettyinä, kunnes Venäjä lopettaa sotansa Ukrainaa vastaan ja korvaa sille sodan aiheuttamat vahingot.

Päätöksenteon eteneminen EU:ssa

- Komission asetusehdotukseen sovelletaan unionin tavanomaista lainsäädäntömenettelyä. Neuvostossa päätökseen tarvitaan määräenemmistö.
- Suunniteltu € 35 mrd. makroapu perustuisi EU-rahoituskehysten liikkumavaran käyttöön. Nykylainsäädännön mukaan se on käytettävissä Ukrainan tukemiseksi 2023 ja 2024. Jos asia lykkääntyy, tarvitaan päätöksentekoon yksimielisyyttä.
- Komissio esitteli ehdotuksensa pysyvien edustajien komiteassa 25.9.2024. Suuri enemmistö jäsenvaltioista kannattaa ehdotusta sellaisenaan. Ratkaisevaan käsittelyyn tähdätään pysyvien edustajien komiteassa 9.10.2024.
- Euroopan parlamentissa käsittelystä vastaa kansainvälisestä kaupasta vastaava valiokunta. EP:n täysistunto äänestänee asiasta 22.10.2024.
- Tavoitteena on vahvistaa asetus lokakuun loppuun mennessä ja saada tukivarat Ukrainan käyttöön ennen kuluvan vuoden loppua.

Lainayhteistyömekanismi

- Ehdotuksella perustettaisiin enintään € 45 mrd. suuruinen yhteistyömekanismi, jonka avulla tuettaisiin G7-maiden ja EU:n lainojen myöntämistä Ukrainalle. Lainojen takaisinmaksua tuettaisiin Venäjän keskuspankin unionin alueella olevista pysäytetyistä varoista saatavilla tuotoilla. Niitä voitaisiin täydentää myös muista, EU-alueen ulkopuolisista lähteistä.
- EU:ssa on pysäytettyjä Venäjän keskuspankin varoja arviolta € 210 miljardin arvosta. Niistä kertyvien satunnaistulojen määrä vaihtelee vuosittain ja korkotasosta riippuen, komission mukaan enimmillään kyse on € 2,5–3 mrd:sta vuodessa (verojen jälkeen). Satunnaistulot eivät ole valtion varoja, eikä niitä tarvitse asettaa Venäjän keskuspankin käyttöön edes sen jälkeen, kun varojen pysäyttämisestä luovutaan.
- Tuotoilla voitaisiin maksaa takaisin kelpoisuusehdot täyttäviä lainoja, joita EU ja muut G7-maiden ERA-aloitteeseen (*Extraordinary Revenue Acceleration*) osallistuvat lainanantajat ovat myöntäneet Ukrainalle. Pyyntö kelpoisuusehdotukset täyttävien lainojen ja lainalyhennysten ja kustannusten kattamisesta voitaisiin tehdä kahdesti vuodessa.

Makrotaloudellinen rahoitusapu

- Komissio ehdottaa enimmillään € 35 mrd. euron suuruisen EU:n poikkeuksellisen makrotaloudellisen rahoitusapulainan myöntämistä Ukrainalle. Tämä olisi EU:n osuus lainayhteistyömekanismista. Ehdotuksella ei ole suoria vaikutuksia kansallisiin budjetteihin eikä se edellytä jäsenvaltioiden erillisiä valtiontakauksia.
- Avulla katettaisiin Ukrainan kiireellisiä sodan myötä huomattavasti kasvaneita budjettitarpeita. Jäljelle jäävän lainamäärän myöntäisivät muut G7-kumppanit. EU:n antaman lainan lopullinen määrä voisi myös pienentyä G7-kumppaneiden panostuksista riippuen, jos lainamekanismille asetettu € 45 mrd. tavoite ylittyisi.
- Apu annettaisiin lainoina, joiden keskimaturiteetti olisi enimmillään 45 v. Myös lyhennysvapaa voi tulla kyseeseen. Apu rahoitettaisiin lainanotolla EU-budjetin liikkumavara vakuutena.
- Avun edellytyksenä olisi, että Ukraina jatkaa tehokkaiden demokraattisten mekanismien ylläpitämistä ja kunnioittamista, ml. parlamentaarinen monipuoluejärjestelmä ja oikeusvaltion periaate, sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Tarkat ehdot sisällytettäisiin komission ja Ukrainan kesken solmittavaan yhteisymmärryspöytäkirjaan ja lainasopimukseen.

Riskitekijöitä

- Suurin riskitekijä on sota.
- Ehdotus perustuu useisiin oletuksiin Euroopan unionissa olevien Venäjän keskuspankin pysäytetyistä varoista syntyvistä tulovirroista ja niiden käytettävyydestä. Oletusten pitävyydestä ei ole täyttä varmuutta.
- Pitkät laina-ajat ja todennäköisesti pitkä lyhennysvapaa antavat kuitenkin liikkumavaraa erilaisten vaihtoehtoisten ratkaisujen löytämiselle, jos Ukrainan maksukyky ei kehity toivotusti.
- Jos Ukrainan lainojen takaisinmaksuissa ilmenee pitkäkestoisia ongelmia, kattaisi EU viime kädessä makrotaloudellisen rahoitusavun takaisinmaksuun liittyvät vastuut. Tällöin jäsenvaltiot vastaisivat EU-budjetin kautta lainan takaisinmaksusta sen hetkisten maksuosuuksiensa mukaisesti. - Suomen suhteellinen maksuosuus EU-budjettiin on vuonna 2024 noin 1,69 prosenttia. Siten Suomen laskennallinen enimmäisvastuu nyt ehdotetusta makrotaloudellisesta rahoitusavusta olisi noin € 590 miljoonaa.
- EU:n tähänastinen tuki Ukrainalle on noin € 118,3 mrd., josta € 25,2 mrd. neljästä makrotaloudellisesta rahoitusapupaketista ja € 12,2 mrd. Ukrainan tukivälineestä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!

MINNA AALTONEN, FINANSSINEUVOS
MINNA.AALTONEN@GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET